

УДК 159.922

Уляна Богданівна Михайлішина,

здобувач кафедри психології та педагогіки ФПМСІТ ХНУВС

АГРЕСИВНІСТЬ ДЕЛІНКВЕНТНИХ ПІДЛІТКІВ

Підлітковий вік – це складний період змін. Підліток вимірює межі дозволеного, прагне заявити про себе, добивається самостійності, прийняття у соціумі, але ці кроки часто пов'язані з агресією в поведінці.

Однією з найважчих проблем сьогоденного суспільства можна назвати поширення делінквентних форм поведінки серед підлітків, що проявляються у різних формах соціальної агресії, соціальній ворожості, правопорушення тощо.

Делінквентна поведінка – це спеціальний термін, що визначає дії підлітків на межі правопорушення, та характеризується як відхилення від прийнятих у суспільстві правових норм і може переслідуватися з точки зору кримінального кодексу.

Професійний інтерес психологів до різних особливостей особистості неповнолітніх, їх характерологічних особливостей, емоційно-вольової сфери досить високий і стійкий. Про це свідкує велика кількість робіт, присвячених проблемі агресивної поведінки як закордонних, так і вітчизняних вчених.

Підлітковий вік – це складний період змін. Підліток вимірює межі дозволеного, прагне заявити про себе, добивається самостійності. Так відтворюється формування особистості, підліток усвідомлює себе як єдність. Це є головним новотвором підліткового періоду, всього перехідного віку.

Сучасні підлітки живуть у вкрай нестабільних умовах. Власні проблеми, пов'язані з особливостями віку, підсилюються загальним занепадом моральних цінностей у суспільстві.

Дійсність змушує їх самостійно, методом «спроб і помилок», вчитись орієнтуватись у житті. Тому під час глобальних змін свідомості, які відбуваються під час перехідного віку, виникають проблеми емоційно-вольової, інтелектуальної сфер особистості, що утруднюють регуляцію поведінки.

Однією з таких проблем є агресивна поведінка підлітка.

Вже не дитина та ще не доросла людина, підліток формує оцінку своєї особистості. Вона формується на основі

оцінок оточуючих, референтної групи: батьків, друзів, вчителів, однокласників.

Для нормального життя молода людина потребує любові та сприйняття соціумом. Питання про самооцінку тобто відношення до себе, прийняття себе навіть для дорослої людини складне та багатогранне. Для підлітка, який в цей час починає формувати своє «Я» і шукати місце в суспільстві, характерна підвищена чутливість у відношенні до себе, як зі знаком плюс, так і зі знаком мінус. Це створює для нього багато проблем. Проявом неадекватного відношення до себе може стати агресивна поведінка у будь-якому прояві.

Нажаль, коли дорослі люди стикаються з девіантною або делінквентною поведінкою підлітка єдиними «ліками» вважається суворе покарання. Хоча, більш дієвим було б аналізування причин такої поведінки і її профілактика. Можливо, саме рівень самооцінки і проблеми та комплекси, пов'язані з відношенням до себе лежать в основі та мотивації агресивних проявів.

Агресивна поведінка в підлітковому віці може бути спровокована багатьма факторами:

- індивідуальний фактор, що діє на рівні психологічних передумов асоціальної поведінки;

- утруднення соціальної адаптації індивіда;

- дефекти шкільного й сімейного виховання;

- несприятливі особливості взаємодії неповнолітнього зі своїм найближчим оточенням у родині, з друзями, у навчальному колективі;

- мотиваційно-ціннісні утворення підлітка, що, насамперед, проявляються у активно-виборчому відношенні індивіда до обраного середовища спілкування, до норм і цінностей свого оточення, до педагогічних впливів родини, школи, громадськості, а також в особистих ціннісних орієнтаціях і особистої здатності до саморегулювання своєї поведінки;

- соціально-економічні умовами існування суспільства.

Прояви негативних впливів не виступають ізольовано, а представляють взаємодію найрізноманітніших факторів, що діють із різним негативним внеском у розвиток поведінки, що відхиляється.

Розвиток людини, обумовлений взаємодією багатьох факторів: спадковості, середовища (соціального, біогенного,

абіогенного), виховання (вірніше багатьох видів спрямованого впливу на формування особистості), власної практичної діяльності людини.

Найчастіше корні агресивності й підвищеної тривожності треба шукати у ранньому дитинстві, закріплюються або фіксуються вони у більш пізньому віці. Підліткова агресія може спричинюватися різними факторами, та мати різноманітні прояви.

Серед форм агресивних реакцій підлітка, що зустрічаються в різних джерелах, необхідно виділити декілька наступних.

Фізична агресія (напад) – використання фізичної сили проти іншої особи.

Непряма агресія – дії, які не непрямо спрямовані на іншу особу (плітки, злісні жарти), так і ні на кого не спрямовані вибухи люті (істерики, розбивання предметів, тупання ногами, биття кулаками по столу, ляскіт дверима).

Вербальна агресія – вираження негативних почуттів як через форму (крик, сварка), так і через зміст словесних відповідей (погрози, прокльону, лайка).

Фрустрованість, дратівливість – готовність до прояву при найменшому порушенні запальності, різкості, брутальності.

Негативізм – опозиційна манера поведінки, звичайно спрямована проти авторитету або керівництва. Може наростати від пасивного опору до активної боротьби проти сталих законів і звичаїв. З форм ворожих реакцій відзначаються наступні.

Образа – заздрість і ненависть до навколишнього, обумовленим почуттям гіркоти, гніву на увесь світ за дійсні або мнимі страждання. Підозрілість – недовіра й обережність стосовно людей, засновані на переконанні, що навколишні мають намір заподіяти шкоду.

На жаль, позанормативна лексика, агресія, жорстокість – це явища, що представлені в поведінці щонайменше половини молодого населення країни, і це вже перестає бути відхиленням, та по розміру поширення для величезної частини населення стає скоріше «соціальною нормою». Багато фактів свідчать про закріплення в соціумі поведінкового стереотипу, що сприяє формуванню власно обраних саморуйнівних форм поведінки.

А Тож, підліткова агресія може спричинюватися різноманітними та комплексними причинами та мати різні прояви. Так як поняття особистості є цілісним, вивчення її структури і компонентів може пролити світло на феномен агресії та делінквентної поведінки в підлітків.

Одержано 18.10.2011

УДК 343.226

Юлія Валентинівна Кобикова,

викладач кафедри загальної та практичної психології
ННІПМК ХНУВС

ПСИХОЛОГІЧНЕ НАСИЛЬСТВО ЯК ЧИННИК ВИНИКНЕННЯ ПРОСТИТУЦІЇ

Показано, що в основі виникнення проституції завжди лежить примус, насильство. Детально описано психологічне насильство. Особлива увага приділена ролі ЗМІ у формуванні готовності до занять проституцією, наведені приклади телевізійних програм, які пропагандують комерціалізацію сексуальних відносин.

Ще жодній державі, жодному суспільному ладу не вдалося перемогти таке явище, як проституція. Співробітникам ОВС за родом своєї діяльності доводиться стикатися з цим феноменом на жаль все частіше. На лице зростання такого явища, як проституція неповнолітніх. Для того, щоб приймати адекватні міри для запобігання та суттєвого його зниження, треба детально розібратися в його суті. І треба розуміти, що боротьба з проституцією не є проблемою тільки співробітників ОВС.

Суть проституції – насильство, тобто економічний і фізичний примус до надання сексуальних послуг споживачеві. Додамо до цих двох аспектів ще один – психологічне насильство і примус.

Економічний примус. Перше, на чому тут потрібно акцентувати увагу – це економічна нерівність між жінкою і чоловіком і дискримінація жінок на ринку праці за статтю та віком. Нужда і безробіття насамперед вдаряють по жінках. Саме жінка стоїть першою в черзі на звільнення – адже чоловікові потрібно годувати сім'ю! – А жінці не потрібно? При прийомі на роботу (за інших рівних умов) віддадуть перевагу чоловікові – він не піде у декретну